

ПОВІТРЯНЕ, КОСМІЧНЕ, ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

DOI: 10.18372/2307-9061.58.15302

УДК 349.6.504(045)

А. П. Гаврилiшин,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3488-7693>

В. П. Козирєва,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5466-0052>

ПРАВОРОЗУМІННЯ ПРЕДМЕТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Університет державної фіскальної служби України
вул. Університетська, 31, 08201, Ірпiнь, Київська обл., Україна
Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mails: gfvuslshsnap@gmail.com, kozurevav@ukr.net

Мета: розглядаються актуальні теоретичні проблеми предмета екологічного права в Україні, досліджуються наукові концепції предмета екологічних правовідносин, аналізується зміст предмета через застосування Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», доводяться наукові позиції авторів щодо правового визначення предмета, який поєднує в собі сукупність висновків щодо забезпечення екологічної безпеки, належності, використання, відновлення природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища. **Методи:** дослідження проведено з використанням таких методів як аналіз і порівняння, синтез. Метод аналізу і порівняння застосовувався при вивченні наукових доробок вчених-правників щодо визначення предмета екологічного права. За допомогою методу синтезу встановлені види суспільних відносин у сфері використання і відтворення природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища. **Результати:** виділено три групи суспільних відносин та зроблено висновок про те, що до предмета екологічного права входять природоресурсні, природоохоронні та антропоохоронні суспільні відносини, визначено предмет екологічного права. **Обговорення:** проблеми праворозуміння предмета екологічного права в Україні.

Ключові слова: екологічне право; відносини; охорона навколишнього природного середовища; природні ресурси.

Постановка проблеми та її актуальність. Наукові доктрини, що ґрунтуються на засадах чинного екологічного законодавства, різноманітних концепціях наукових шкіл у галузі екологічного права, підвищують роль розвитку науки, навчальної дисципліни в зазначеній сфері. Але й донині не досягнуто порозуміння щодо предмета, об'єктів еколого-правового регулювання, місця екологічного права в загальній правовій системі, перспектив подальшої

кодифікації екологічного законодавства, розвитку цієї правової галузі [1, 2].

В Україні державній охороні та регулюванню використання підлягають земля, надра, водні ресурси, ліси, поєззахисні й водоохоронні лісосмуги, зелені насадження, типові краєвиди, курортні місцевості, рідкісні, корисні, реліктові тварини й рослини, визначні природні об'єкти, державні заповідники і заказники та їхній рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря та інші природні

багатства, які залучені до господарського обігу, і ті, що їх не експлуатують. Заборонено таку господарську діяльність, яка може шкідливо вплинути на стан природних багатств, призвести до ерозії ґрунтів, забруднення і обміління водойм, забруднення повітря, знищення корисних тварин і рослин, зруйнування або пошкодження інших цінних об'єктів природи. Організацію заходів стосовно охорони природи та нагляд за їх проведенням здійснюють місцеві органи влади, відомства, інспекції, громадські організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми визначення предмета екологічного права склали праці таких вчених: В.І. Андрейцева, Г.В. Анісімової, А.Г. Бобкової, А.П. Гетьмана, І.І. Каракаша, Н.Р. Кобецької, Т.О. Коваленко, В.В. Костицького, М.В. Краснової, Н.Р. Малишевої, А.М. Мірошніченка, В.Л. Мунтяна, О.Ю. Піддубного, В.І. Семчика, Н.І. Титової, Т.Є. Харитонової, Ю.С. Шемшученка, М.В. Шульги та інших.

Виклад основного матеріалу. В науці спостерігаються активні пошуки оптимального розуміння сутності екологічного права, його місця у правовій системі та співвідношення галузей права й законодавства.

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, життєдіяльності людини – невід'ємна умова сталого екополітичного та соціального розвитку українського суспільства.

З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

У ст. 1 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3] зазначено, що завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, вико-

ристання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Окреслені в законі завдання регулюються екологічним правом. Будь-яка наука, в тому числі екологічне право, має свій предмет, об'єкт та методи правового регулювання. Предмет екологічного права – це коло суспільних відносин, які його утворюють. Ядром регулювання суспільних відносин у сфері екології є взаємодія людини з навколишнім природним середовищем. Такі відносини мають свою специфіку, виникнення, змінення, припинення з приводу охорони довкілля, раціонального природокористування, забезпечення екологічної безпеки.

Тому відносини в галузі екологічного середовища регулюються Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», а також земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством (ст. 2 Закону).

Досить часто науковці розглядають предмет екологічного права через призму екологічних правовідносин у вузькому і широкому розумінні.

У вузькому розумінні під екологічними відносинами слід розуміти відносини з охорони навколишнього природного середовища від шкідливих впливів хімічного, фізичного, біологічного походження [4, с. 13].

У широкому розумінні відносини в галузі екології включають в себе природоохоронні і природоресурсні відносини [5].

Представники теорії екологічного права констатували виникнення нової галузі права – екологічного права у результаті консолідації природоресурсного і природоохоронного права [6, 7].

Представники теорії права навколишнього середовища вважали, що конструктивною платформою для подальшого теоретичного пошуку запропонованої проблематики є не конструкція

«природоохоронне – природоресурсне право», а концепція права навколишнього середовища як інтегрованої, комплексної галузі права [8, 9].

На погляд В.І. Андрейцева до предмета екологічного права входять три групи суспільних відносин: природоресурсні, природоохоронні та антропоохоронні (або відносини із забезпечення екологічної безпеки) [10, с. 14].

Підтримуючи погляди науковців ми виділяємо:

природоресурсні правовідносини – суспільні відносини стосовно використання природних ресурсів. Під природними ресурсами розуміють виробничі ресурси у вигляді землі, земельних угідь, корисних копалин, лісів, водних багатств, повітряного басейну, рослинного і тваринного світу. Проте природоресурсний потенціал економіки України вимагає збільшення так званих «природних активів», що в свою чергу призводить до складних екологічних можливостей та обсягу доступних запасів ресурсу, рівня видобутку чи використання ресурсу, темпу споживання ресурсу, зрештою рівня збільшення населення України. Тому, на нашу думку, природоресурсні суспільні відносини мають подвійну визначеність, а саме, природну та економічну, які будуть приносити бажаний результат за умов екологічно безпечного та науково-технічного розвитку суспільства;

природоохоронні правовідносини – правовідносини в галузі екології. Відносини стосовно попередження та уникнення погіршення екологічної ситуації у певній місцевості і в країні в цілому. Слід також зазначити, що природоохоронні правовідносини пов'язані з господарською діяльністю, у зв'язку з чим господарюючі суб'єкти є головними учасниками забруднення навколишнього довкілля. Сталий соціально-економічний розвиток України є можливим лише за належного функціонування її господарського комплексу, коли одночасно задовольняються зростаючі матеріальні й духовні потреби населення, забезпечується раціональне й екологічно безпечне господарювання й високоефективне і збалансоване використання

природних ресурсів, створюються сприятливі умови для здоров'я людини, збереження й відтворення навколишнього природного середовища і природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва;

антропоохоронні правовідносини включають відносини щодо охорони життя і здоров'я людини від впливу стихійних сил та природних явищ, а також самої людини у природному середовищі від негативних наслідків природних явищ.

Але існує позиція, згідно якої з предмету екологічного права виключаються всі відносини, пов'язані з класичними формами природокористування. В цьому плані слід погодитися з О.І. Крассовим, що в предмет екологічного права слід включити всі відносини з приводу різноманітного впливу на природу (хімічного, фізичного, біологічного), а також відповідні суспільні відносини щодо забезпечення екологічної безпеки держави [11, с. 39].

І.І. Каракаш наголошує на недоцільності об'єднання природоресурсних та природоохоронних суспільних відносин в межах екологічного права як галузі права, оскільки це випереджає ступінь розвитку екологічних відносин [12, с. 39].

Доктринально М.А. Дейнега запропонувала розмежування предметів природоресурсного права і екологічного (природоохоронного) права на таких підставах: предметом природоресурсного права є природоресурсні відносини, тобто суспільні відносини щодо використання і відтворення природних ресурсів або їх властивостей, предметом екологічного (природоохоронного) права – природоохоронні відносини як суспільні відносини щодо охорони природних об'єктів і навколишнього природного середовища та відновлення природних ресурсів, і стосуються вони не стільки самих природних об'єктів, скільки внутрішніх та зовнішніх зв'язків цих об'єктів, їх властивостей, станів і процесів, що відбуваються в них [2, с. 3].

Якщо виходити із позицій, що екологічне право це галузь права, то його предмет єдиний у силу єдності й нерозривності всіх об'єктів навколишнього природного середовища та загальних принципів природокористування. Разом із тим, залежно від джерел і об'єктів правового регулювання довкілля, можна виділити три групи суспіль-

льних відносин: а) відносини з приводу використання (надра, земля, вода, корисні копалини, ліси, тваринний і рослинний світ тощо); б) відносини щодо охорони навколишнього природного середовища; в) відносини щодо забезпечення екологічної безпеки в окремих напрямках антропогенної діяльності.

Будь-які правовідносини в суспільстві мають свій об'єкт, суб'єкт та зміст.

Проблема об'єкта в екологічному праві – це не тільки елемент правовідносин, але він характеризує саме екологічне право. Тому об'єкт екологічного права визначається як «сукупність природних, природносоціальних умов і процесів, природних ресурсів, ландшафтів, природних і природно-антропогенних комплексів, екосистем та життя і здоров'я громадян, що підлягають охороні правом» [13, с. 5].

Законодавець використовує термін «природні ресурси», під якими слід розуміти індивідуально визначену частину природного об'єкта (атмосфера, вода), яка використовується суспільством для задоволення своїх різноманітних потреб.

Законодавець також проводить розмежування таких визначень як: «охорона природних об'єктів» і «використання природних ресурсів». На наш погляд, у першому випадку мова йде про заходи охорони природних ресурсів від необдуманого необачного їх використання, а в іншому випадку – використання природних ресурсів у межах лімітів, які надаються спеціальними державними органами.

У широкому розумінні це джерело споживання людиною природних ресурсів – екологічне, економічне, культурне, естетичне тощо. У вузькому розумінні – це джерело економічного споживання людиною природи.

Аналіз наукових джерел свідчить, що в сучасній еколого-правовій науці виділяється три доктрини екологічного права: 1) ототожнення з правом навколишнього середовища, що включає дві групи правовідносин – природо-користування та природоохоронне право; 2) це система з двома сферами правового регулювання: природоресурсного; середовищеохоронного, ландшафтного та правоохоронного забезпечення екологічної безпеки; 3) ком-

плексна галузь права, яка об'єднує правові норми, що регулюють екологічні відносини з метою охорони життя і здоров'я громадян, захисту їх екологічних прав і свобод, раціонального природо-користування і забезпечення якості навколишнього природного середовища [14, с. 18-29].

Слід погодитися з думкою М.В. Краснової, наукові підходи про предмет чи систему повинні допомогти власне здійснити належну систематизацію екологічного законодавства, чи то у формі єдиного Екологічного кодексу України, чи то у формах Природоресурсового, Природоохоронного (Ландшафтного) кодексів та Закону України про екологічну безпеку, і лише на їх базі прийняття Екологічного кодексу України [15, с. 75-86].

Але, для досягнення цього необхідно зробити певний прорив у науці екологічного права.

Процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів. Натепер нормативно-правовим актом, що визначає екологічну політику і стратегію держави, є Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [16].

Проте протягом тривалого часу економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, що унеможлилювало досягнення збалансованого (сталого) розвитку.

Оскільки Україна на сьогодні перебуває в «ресурсному дефіциті» відтворення можливостей природи задовольняти потреби суспільства – головним завданням є створення державою сукупності заходів зі збереження, раціонального використання і відновлення природних ресурсів. Такі дії на державному, регіональному та локально-адміністративному рівнях повинні бути спрямовані на захист довкілля від забруднення, надмірної експлуатації й іншого шкідливого впливу життєдіяльності людини.

Науковці зазначають: «дослідження останніх років переконливо доводять, що соціальні фактори виявляються не менш значимими, і часом, більш згубними для здоров'я людини, ніж природні» [17, с. 11].

В Україні сформована система правових актів, якими регулюються відносини щодо здійснення екологічного контролю, але вони потребують удосконалення. Розгалужена система державних органів, що виконують відповідні контрольні функції, також потребує удосконалення, і в першу чергу в напрямку розмежування між ними контрольних функцій в екологічній сфері. Запровадження інтегрованої автоматизованої системи «Екологічний контроль» матиме позитивний вплив на дотримання екологічного законодавства суб'єктами аграрного сектору економіки [18, с. 159].

Висновки. Виходячи із вищевикладеного, предметом екологічного права є система інтегрованих підгалузей права, яка включає в себе правові норми, що регулюють суспільні відносини щодо використання природних ресурсів, їх охорони, відтворення, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідацію негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів.

Хоча українське законодавство і ґрунтується на пріоритеті прав, свобод та інтересів людини і громадянина, механізм їх реалізації, захисту й забезпечення треба вдосконалювати шляхом подальшої систематизації екологічного законодавства з урахування природно-правової доктрини цих прав, принципово нової національної державної політики, верховенства права.

Література

1. Гетьман А.П. Доктрина науки екологічного права: генеза теоретичних досліджень еколого-правових проблем у ХХ ст. Правова доктрина України: у 5 т. / редкол. В.Я. Тацій [та ін.]. Харків: Право, 2013. Т. 4. Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права. С. 10–96.

2. Дейнега М.А. Предмет і система природоресурсного права: дис. ... д-ра юрид. наук:

спец. 12.00.06. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ, 2020. 410 с.

3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 чер. 1991 р. № 1268-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

4. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ: Юрид. думка, 2005. 848 с.

5. Бригадир І.В. Щодо питання системи екологічного права. URL: <file:C:/Users/Admin/Downloads/f2foI9Gj95JFnGd1WtowgxKy9pD1LJfk.pdf>

6. Заржицький О.С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти): монографія. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/48401788.pdf>

7. Андрейцев В.І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики: монографія. Донецьк: Нац. гірн. ун-т, 2011. 373 с.

8. Каракаш І.І. Щодо диференційованої та інтегрованої концепції природноресурсового й екологічного права. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/132412623.pdf>.

9. Костицький В.В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка. URL: <http://www.kostytsky.com.ua/publications.php?id=41>

10. Андрейцев В.І. Екологічне право: навч. посіб. Київ: Істина, 2005. 208 с.

11. Крассов О.И. Экологическое право России. Москва: Дело, 2001. 768 с.

12. Природноресурсове право України: навч. посіб. / за ред. Каракаша І.І. та Харитоновой Т.С. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 566 с.

13. Екологічне право: підруч. / за ред. А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2014. 432 с.

14. Андейцев В.І. Генеза наукових доктрин екологічного права в Україні. *Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики*. Дніпропетровськ: Нац. гірничий ун-т, 2001. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=qDqcHsYAAAAJ&hl=ru>

15. Краснова М.В. Інтеграційний та диференційні підходи в теорії екологічного права: проблеми методології науки. *Проблеми інтеграції*

та диференціації в екологічному праві: матеріали Всеукр. наук.-практ. круглого столу (25 вер. 2014 р., м. Дніпропетровськ). Дніпропетровськ, 2014. С. 75-86.

16. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лют. 2019 р. № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70.

17. Вишновецька С.В., Вишновецький В.М. До питання про необхідність зміни методологічного підходу в забезпеченні екологічної безпеки. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2020. № 3(56). С. 9-14. DOI: 10.18372/2307-9061.56.14885

18. Мілімко Л.В. Правове регулювання здійснення екологічного контролю суб'єктів аграрного сектору економіки. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2020. № 1(54). С. 156-162. DOI: 10.18372/2307-9061.54.14554

References

1. Get'man A.P. Doktryna nauky ekologichnogo prava: geneza teoretychnykh doslidzhen' ekologo-pravovykh problem u XX st. Pravova doktryna Ukrainy: u 5 t. / redkol. V.Ja. Tacij [ta in.]. Harkiv: Pravo, 2013. T. 4. Doktrynal'ni problemy ekologichnogo, agrarnogo ta gospodars'kogo prava. S. 10-96.

2. Dejneg M.A. Predmet i systema pryrodoresursnogo prava: dys. ... d-ra juryd. nauk: spec. 12.00.06. Nac. un-t bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrainy. Kyi'v, 2020. 410 s.

3. Pro ohoronu navkolyshn'ogo pryrodnogo seredovyshha: Zakon Ukrainy vid 25 cher. 1991 r. № 1268-XII. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 1991. № 41. St. 546.

4. Ekologichne pravo Ukrainy. Akademichnyj kurs: pidruchnyk / za red. Ju.S. Shemshuchenka. Kyi'v: Juryd. dumka, 2005. 848 s.

5. Brygadyr I.V. Shhodo pytannja systemy ekologichnogo prava. URL: file:C:/ Us-

ers/Admin/Downloads/f2foI9Gj95JFnGd1WtowgxKy9pD1LJfk.pdf

6. Zarzhyc'kyj O.S. Aktual'ni problemy pravovogo zabezpechennja ekologichnoi' polityky Ukrainy (teoretychni aspekty): monografija. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/48401788.pdf>

7. Andrejcev V.I. Ekologichne pravo i zakonodavstvo suverennoi' Ukrainy: problemy realizacii' derzhavnoi' ekologichnoi' polityky: monografija. Donec'k: Nac. girn. un-t, 2011. 373 s.

8. Karakash I.I. Shhodo dyferencijovanoi' ta integrovanoi' koncepcii' pryrodnoresursovoogo j ekologichnogo prava. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/132412623.pdf>.

9. Kostyc'kyj V.V. Ekologija perehidnogo periodu: pravo, derzhava, ekonomika. URL: <http://www.kostytsky.com.ua/publications.php?id=41>

10. Andrejcev V.I. Ekologichne pravo: navch. posib. Kyi'v: Istyna, 2005. 208 s.

11. Krassov O.I. Jekologicheskoe pravo Rossii. Moskva: Delo, 2001. 768 s.

12. Pryrodnoresursove pravo Ukrainy: navch. posib. / za red. Karakasha I.I. ta Harytonovoi' T. Je. Vyd. 2-ge, dopovn. i pererobl. Odesa: Vydavnychjy dim «Gel'vetyka», 2018. 566 s.

13. Ekologichne pravo: pidruch. / za red. A.P. Get'mana. Harkiv: Pravo, 2014. 432 s.

14. Andejcev V.I. Geneza naukovykh doktryn ekologichnogo prava v Ukraini. Ekologichne pravo i zakonodavstvo suverennoi' Ukrainy: problemy realizacii' derzhavnoi' ekologichnoi' polityky. Dnipropetrovs'k: Nac. girn. un-t, 2001. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=qDqcHsYAAAAJ&hl=ru>

15. Krasnova M.V. Integracijnyj ta dyferencijni pidhody v teorii' ekologichnogo prava: problemy metodologii' nauky. *Problemy integracii' ta dyferenciacii' v ekologichnomu pravi: materialy Vseukr. nauk.-prakt. круглого столу (25 вер. 2014 р., м. Дніпропетровськ)*. Дніпропетровськ, 2014. С. 75-86.

16. Pro Osnovni zasady (strategiju) derzhavnoi' ekologichnoi' polityky Ukrainy na period do 2030 roku: Zakon Ukrainy vid 28 ljut. 2019 r. № 2697-VIII. *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy*. 2019. № 16. St. 70.

17. Vyshnovec'ka S.V., Vyshnovec'kyj V.M. Do pytannja pro neobhidnist' zminy metodologichnogo

pidhodu v zabezpechenni ekologichnoi' bezpeky. *Naukovi praci Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Serija: Jurydychnyj visnyk «Povitrjane i kosmichne pravo»*. Kyi'v: NAU, 2020. № 3(56). S. 9-14. DOI: 10.18372/2307-9061.56.14885

18. Milimko L.V. Pravove reguljuvannja zdzijsnennja ekologichnogo kontrolju sub'ektiv agrarnogo sektoru ekonomiky. *Naukovi praci*

Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Serija: Jurydychnyj visnyk «Povitrjane i kosmichne pravo». Kyi'v: NAU, 2020. № 1(54). S. 156-162. DOI: 10.18372/2307-9061.54.14554

A. Gavrylishyn, V. Kozyrieva

LEGAL UNDERSTANDING OF ENVIRONMENTAL LAW SUBJECT

University of government fiscal service of Ukraine
Universitetska str., 31, 08201, Irpin, Kyiv region, Ukraine
National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mails: gavrilishinap@gmail.com, kozurevav@ukr.net

Purpose: current theoretical issues of the environmental law subject in Ukraine are considered, scientific concepts of the environmental legal relations subject are studied, the content of the subject is analyzed through the application of the Law of Ukraine «On Environmental Protection», authors' scientific positions concerning the legal determination of the subject that which combines a set of conclusions on environmental safety, ownership, use, restoration of natural resources and environmental protection are proved. Scientific doctrines based on the principles of current environmental legislation, various concepts of scientific schools in the field of environmental law increase the role of science, academic discipline in this area. **Methods:** the study was conducted using such methods as analysis and comparison, synthesis. The methods of analysis and comparison were used in the study of scientific achievements of legal scholars to determine the subject of environmental law. Using the method of synthesis, the types of social relations in the field of use and reproduction of natural resources and environmental protection are established. **Results:** three groups of social relations are identified and it is concluded that the subject of environmental law includes natural resource, naturally protective and anthropro-protective social relations; the subject of Environmental Law is defined. **Discussion:** issues of legal understanding of Environmental Law subject in Ukraine.

The authors conclude that the subject of environmental law is a system of integrated sub-branches of law, which includes legal norms governing public relations for the use of natural resources, their protection, reproduction, environmental safety, prevention and elimination of negative economic and other activities on the environment natural environment, conservation of natural resources, genetic fund of living nature, landscapes and other natural complexes, unique territories and natural objects.

Although Ukrainian legislation is based on the priority of human and civil rights, freedoms and interests, the mechanism of their implementation, protection and provision should be improved by further systematization of environmental legislation taking into account the natural law doctrine of these rights, fundamentally new national state policy, rule of law.

Keywords: Environmental Law; relations; environmental protection; natural resources.